

**Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 6 hallituksen esityksestä
laeiksi työturvallisuuslain ja työsuojelun valvonnasta ja muutoksen-
hausta työsuojeluasioissa annetun lain muuttamisesta**

Eduskunta on lähettänyt 4 päivänä syyskuuta 1992 työasiainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 113 laeiksi työturvallisuuslain ja työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain muuttamisesta.

Asian johdosta valiokunnassa ovat olleet kuultavina ylitarkastaja Leo Suomaa työministeriöstä, apulaisosastopäällikkö Antti Posio työsuojeluhallituksesta, professori Jorma Saari ja professori Marja Simonsuuri-Sorsa työterveyslaitokselta, asiamies Tapio Kuikko Suomen Työnantajain Keskusliitosta, työsuojelusihteeri Matti Huttunen Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöstä, varatuomari Rauno Lindahl Liiketyönantajain Keskusliitosta ja asiamies Seppo Ruotsalainen Suomen Teknisten Toimihenkilöjärjestöjen Keskusliitosta.

Hallituksen esitys

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työturvallisuuslain ja työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain säännöksiä Euroopan talousalueesta (ETA) tehdyn sopimuksen edellyttämällä tavalla. Työturvallisuuslakiin ehdotetaan tehtäväksi muutoksia, jotka koskevat työsuojelun toimintaohjelmaa, työsuojelun yhteistoimintaa, eräitä vaaratekijöitä sekä tuotteiden valvontaa. Työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annettuun lakiin tehtäisiin muutoksia tuotteiden valvonnan osalta.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti kuin Euroopan talousalueesta tehty sopimus.

Valiokunnan kannanotot

Yleistä

Saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää hallituksen esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena.

Valiokunta katsoo työturvallisuuslain kemikaalien käyttöä koskevien säännösten menevän osittain päällekkäin kemikaalilain (744/89) kanssa pitäen ehdotusta kuitenkin näiltäkin osin perusteltuna. Saadun selvityksen perusteella työturvallisuuslakia voidaan pitää toisaalta työoloihin liittyviä vaaroja koskevana yleislakina, mutta toisaalta kemikaalien työturvallisuutta koskevana erityislakina. Toisin kuin kemikaalilaki työturvallisuuslaki kattaa selkeästi myös laitteiden sisältämät vaaralliset kemikaalit. Ongelmia päällekkäisyys saattaisi aiheuttaa lähinnä valvonnassa. Kun valvontatahoja on useita, ja jos valvontaa ei ole hyvin koordinoitu, erityisesti niukkojen voimavarojen aikana voi käydä niin, että käytännössä kukaan ei huolehdi valvonnasta riittävässä määrin. Päällekkäisyys ja koordinoimattomuus saattavat johtaa myös byrokratiaan ja aiheuttaa ristiriitaisia tilanteita.

Valiokunta kiinnittää huomiota myös käsitteisiin. Lainsäädännössä tulisi käyttää mahdollisimman yhtenäisesti vakiintuneita ymmärrettäviä käsitteitä. Työsuojelun valvontalain 1 §:ssä tuotteen käsite, jolla tarkoitetaan konetta, välinettä tai muuta teknistä laitetta taikka tällaista esinettä ja kemikaalia taikka kemikaalia sisältävää esinettä tai laitetta, eroaa tuotevastuulain (694/90) tuotteen käsitteestä. Tuotevastuulain mukaan tuotteella tarkoitetaan irtainta esinettä, ei kuitenkaan toisen maalla olevaa rakennusta, ja osatuotteella raaka-ainetta ja osaa sekä tuotteen valmistamisessa ja tuottamisessa käytettyä ainetta. Työsuojelun valvontalakiin ehdotettu oma tuotteen määritelmä on perusteltu teknisenä määritelmänä, jossa käytetään niitä vakiintuneita käsitteitä, jotka esiintyvät työturvallisuuslain säännöksissä.

Tuotevastuulain säätämisen yhteydessä tietokoneohjelmia pidettiin sarjana tietokoneelle annettavia toimintaohjeita, jotka eivät ole irtaimia esineitä eli tuotteita vaan älyllisiä luomuksia. Valiokunta kuitenkin katsoo, että työsuojelun valvontalain tuotteen määritelmän on katettava myös tietokoneohjelmat. Silloin kun tietokoneohjelma sisältyy työturvallisuuslain mukaiseen

koneeseen, laitteeseen, välineeseen tai esineeseen, tietokoneohjelma on sen kiinteä osa. Usein erilliset ohjelmatkin kuuluvat koneeseen taikka laitteeseen niin välittömästi, ettei sen toiminta ole mahdollista ilman näitä ns. käyttöohjelmia. Valiokunnan mielestä työturvallisuuden valvonnan kannalta on tärkeää, että esityksen laiksi työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain muuttamisesta 1 §:n 3 momentin tuotteen käsite tulkitaan laajasti siten, että siihen sisältyvät kaikki työssä käytettäväksi tarkoitetut tietokoneohjelmat. Työssä käytettävät ohjelmat sisältyvät myös työturvallisuuslain suunnittelua (esim. 9 a § ja 40 b §) velvoittavien säännösten alaan. Näyttöpäätetyöskentelystä on olemassa EY-direktiivi (90/270/ETY), joka muun muassa velvoittaa työnantajaa ottamaan selville näyttöpäätetyöskentelyyn liittyvät vaarat ja ryhtymään tarpeellisiin toimenpiteisiin niiden poistamiseksi. Näyttöpäätetyöskentelystä on tarkoitus antaa työturvallisuuslain nojalla direktiiviä vastaava valtioneuvoston päätös.

Valiokunta korostaa, etteivät muutokset saa heikentää suomalaisen työturvallisuuden tasoa. Valiokunta on tässä tarkoituksessa tarkistanut hallituksen esityksen 40 a §:n sanamuotoa. Hallituksen esityksessä on käytetty kemikaalilain mukaisia käsitteitä, jonka 10 §:n mukaan kemikaalilla tarkoitetaan alkuaineita ja niiden kemiallisia yhdisteitä sellaisina kuin ne esiintyvät luonnossa tai teollisesti tuotettuina (aineet) sekä kahden tai useamman aineen seoksia (valmisteet). EY:n kemikaaleja koskeva säännöstö on erittäin laaja ja yksityiskohtainen; esimerkiksi ns. ainedirektiivi (67/548/ETY) sisältää noin 2 000 sivua.

Valiokunta kiinnittää huomiota edelleen siihen, että työturvallisuuslain 10 §:n 3 momentti käsittelee vain raskaana olevien naisten lepo-mahdollisuutta, vaikka ao. EY:n työpaikkadiirektiivi (89/654/ETY) koskee myös imettäviä äitejä. Suomessa äitiysloma on pidempi kuin yleensä Euroopassa eikä asian järjestäminen käytännössä liene ongelma.

Valiokunnan muutosehdotukset

Saamansa selvityksen perusteella valiokunta ehdottaa lakiehdotukseen työturvallisuuslain muuttamisesta seuraavia muutoksia.

9 b §. Valiokunta ehdottaa pykälässä käytettäväksi yhteneväisesti työntekijä-sanasta monikkoa.

10 §. Valiokunta ehdottaa, että 10 §:n 1 momentin 7 kohdan lepo- ja oleskelutilojen käyttötarkoitusta tarkennetaan niin, että erityisesti prosessiteollisuudessa esiintyvät työvaiheiden väliset odotusajat tulevat huomioon otetuiksi.

27 a §. Valiokunta ehdottaa pykälän ensimmäistä momenttia tarkennettavaksi niin, että kuormauslaiturilta on oltava ainakin yksi turvallinen poistumistie.

40 a § ja 47 §. Hallitus esittää, että terveydelle vaarallinen aine korvataan kemikaalin ja vaarallisen kemikaalin käsitteillä. Valiokunta ehdottaa nykyisen lain sanamuodon säilyttämistä.

Edellä esitetyn perusteella valiokunta kunioittaen ehdottaa,

että 2. lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana ja

että 1. lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

1. Laki työturvallisuuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 28 päivänä kesäkuuta 1958 annetun työturvallisuuslain (299/58) 29 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on 16 päivänä tammikuuta 1987 annetussa laissa (27/87),

muutetaan 9 §:n 3 ja 4 momentti, 9 b §, 10 §:n 1 momentin 7 kohta ja 3 momentti, 11 §:n edellä oleva väliotsikko, 11 §:n 2 momentti, 21 §:n 1 momentti, 24 §, 27 a §:n 3 ja 5 momentti, 34 §:n 3 momentti, 35 §, 40 §:n 1 ja 2 momentti, 40 a § ja 47 §,

sellaisina kuin niistä ovat 9 §:n 3 ja 4 momentti, 9 b §, 11 §:n 2 momentti, 27 a §:n 3 ja 5 momentti, 34 §:n 3 momentti ja 40 §:n 2 momentti mainitussa 16 päivänä tammikuuta 1987 annetussa laissa ja 40 a § muutettuna viimeksi mainitulla lailla ja 17 päivänä syyskuuta 1976 annetulla lailla (789/76), sekä

lisätään siitä mainitulla 16 päivänä tammikuuta 1987 annetulla lailla kumotun 3 §:n tilalle uusi 3 §, 9 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna viimeksi mainitulla lailla, uusi 3 momentti, jolloin muutettu 3 ja 4 momentti siirtyvät 4 ja 5 momentiksi, 10 §:ään uusi 3 momentti, jolloin muutettu 3 momentti ja nykyinen 4 momentti siirtyvät 4 ja 5 momentiksi, 11 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna viimeksi mainitulla lailla, uusi 1 momentti, jolloin nykyinen 1 momentti ja muutettu 2 momentti siirtyvät 2 ja 3 momentiksi, 14 §:ään uusi 2 momentti, 20 §:ään uusi 4 momentti, 27 a §:ään, sellaisena kuin se on viimeksi mainitussa laissa, uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2—5 momentti siirtyvät 3—6 momentiksi, 34 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna viimeksi mainitulla lailla, uusi 3 momentti, jolloin muutettu 3 momentti siirtyy 4 momentiksi ja 40 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna viimeksi mainitulla lailla, uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, seuraavasti:

3 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

työn laadun ja jatkuvuuden huomioon ottaen on tarpeellista, olla riittävästi:

Työnantajan ja työntekijän yleiset velvollisuudet

9 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

7) milloin erityiset olosuhteet niin vaativat, lepohuoneita tai oleskelutilaa lepoa *sekä* taukojen ja odotusaikojen viettämistä varten.

(3 ja 4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Työntekijöiden edellytysten huomioon ottaminen työn ja työvälineiden mitoituksessa

9 b §

Työt ja työvälineet sekä työssä käytettävät koneet, laitteet ja tarpeelliset apuvälineet on pyrittävä mitoittamaan ja sijoittamaan siten, että ne mahdollistavat *työntekijöiden* ruumiilliset ja henkiset edellytykset huomioon ottaen työn tarkoituksenmukaisen suorittamisen. Järjestelyissä on tarvittaessa otettava huomioon vammaiset ja muut työntekijät, joiden terveyden ja turvallisuuden varmistaminen työssä edellyttää erityisiä toimenpiteitä.

Työhuoneen rakenteet ja tilavuus

11 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Lämpötila ja kosteus

14 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Terveydellisiä määräyksiä

10 §

Työpaikalla tai sen välittömässä läheisyydessä tulee, milloin se työntekijäin lukumäärän tai

Henkilökohtaiset suojeluvälineet

20, 21 ja 24 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Nosto- ja siirtotyöt sekä työpaikan liikenne

27 a §

Kuormauslaiturit ja -sillat sekä ajoluiskat on mitoitettava kuljetettavien kuormien sekä käytettävien siirto- ja kuljetusvälineiden mukaan. Kuormauslaiturilta on oltava ainakin yksi turvallinen poistumistie sekä tarpeellinen määrä kulkuteitä. Työntekijöiden putoamisvaara on tarvittaessa estettävä kaiteilla tai muilla vastavilla suojalaitteilla.

(4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

(6 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Opetus ja ohjeet

34 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Viat ja puutteellisuudet

35 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Eräiden muiden kuin työnantajien velvollisuudet

40 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

40 a §

Terveydelle vaarallisen aineen, kemikaalin tai kemikaalia sisältävän tuotteen valmistajan, maahantuojan, myyjän tai henkilön, joka luovuttaa kemikaalin tai sitä sisältävän tuotteen markkinoille tai käyttöön, on kunkin kohdaltaan huolehdittava siitä, että:

1) *terveydelle vaarallisten aineiden ja kemikaalin* päälykset ja kemikaalia sisältävät tuotteet ja

tuotteiden päälykset merkitään niiden tunnistamisen ja turvallisen käytön kannalta tarpeellisin tiedoin;

2) *terveydelle vaaralliset aineet ja (poist.) kemikaalit* luokitellaan ja päälykset merkitään varoitusmerkinnöin ja tarpeellisin tiedoin kemikaalien ja aineiden koostumuksesta ja ominaisuuksista;

3) *terveydelle vaaralliset aineet ja (poist.) kemikaalit* sekä niitä sisältävät tuotteet säilytetään ja luovutetaan turvallisissa ja kestävässä pakkauksissa; ja

4) vaaraa aiheuttavasta, teollisessa toiminnassa tai ammatissa käytettävästä *edellä 1—3 kohdassa tarkoitettusta aineesta* annetaan vastaanottajalle käyttöturvallisuustiedote.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja aineita sisältävän tuotteen markkinoille tai käyttöön luovuttajan on hankittava kemikaalin fysikaalisista ja kemiallisista ominaisuuksista sekä terveysvaikutuksista tiedot, jotka ovat kohtuudella saatavissa ja jotka ovat riittäviä tässä laissa tarkoitettujen kemikaalin terveysvaarojen arvioimiseksi, kemikaalin luokittelumiseksi ja merkitsemiseksi sekä käyttöturvallisuustiedotteen laatimiseksi.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Erinäisiä säännöksiä

47 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Edellä 40 a §:ssä tarkoitettusta terveydelle vaarallisten aineiden ja kemikaalien luokituksista, pakkaamisesta, merkitsemisestä, käyttöturvallisuustiedotteista, tietojen toimittamisesta (*poist.*) sekä rajoituksista ja kielloista annetaan tarkemmat määräykset siten kuin erikseen säädetään.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

Helsingissä 27 päivänä lokakuuta 1992

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Lindroos, jäsenet Håkämies (osittain), Komi (osittain), Laitinen (osittain), P. Leppänen, Mäkipää, Nikula, Rimmi (osittain), J. Roos (osittain),

Taina (osittain), Takala, Viljamaa (osittain) ja Viljanen sekä varajäsenet Hiltunen (osittain), Kalli (osittain), Koskinen (osittain), Polvinen (osittain), Saapunki (osittain), Vanhanen ja Westerlund (osittain).

Vastalause

Käsitellessään hallituksen esitystä n:o 113 laiksi työturvallisuuden muuttamisesta valiokunta lisäsi lain 40 a §:ään ja 47 §:ään käsitteen kemikaali rinnalle käsitteen vaarallinen aine. Koska työturvallisuuslain käsitteet on kirjoitettu samalla käsiterakenteella kuin eduskunnan käsittelyssä olevan kemikaalilain, voi käsitteestä vaarallinen aine aiheutua soveltamissekaannuksia.

Edellä esitetyn perusteella ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvät lakiehdotukset hyväksyttäisiin valiokunnan mietinnön mukaisina, paitsi ensimmäisen lakiehdotuksen 40 a ja 47 § hallituksen esityksen mukaisina.

Helsingissä 27 päivänä lokakuuta 1992

Kari Häkämies
Pekka Viljanen

Irmeli Takala
Leea Hiltunen

Matti Vanhanen
Anneli Taina

